

DWARS OVER DE HARENDER SCHIPSLOTEN

Een wandeling in het dal van de benedenstroomse Drentse A *Bart van Heuveln*

Hoog en niet zo erg droog op de stugge keileem van de Hondsrug liggen Glimmen, Haren, Hemmen, Helpen en Grönnen. We lopen het dal in vanaf het hotel Horst langs het door opkwellend grondwater verdrinkende Iddekingebos (plantsoen).

De grote grasvlakte voert naar een blik op het agrarische hellinglandschap. Meidoorn-knotwilgen-heggen op de hoge gronden, brede sloten in het veen. Hier begon het Neerwold. Dit grote wilgen- en elzenbroek werd in de lengte doorstroomd door de Drentse A. In het van het Drentse plateau aangevoerde zure lemige water ontstond een dik veenpakket. Dit is vergraven tot het Paterswoldse Meer. Het zoute kleiige water, dat via het Reitdiep de A in werd gestuwd, zette in en bovenop het veen zeeklei af tot aan het motel. Langs de buitenrand van de Molenbuurt herinneren de kromme natuurlijke watergangen aan het afvloeien van het overstromingswater. Sommige werden Maren genoemd. Het Maarwold is hier naar genoemd.

Karakteristiek voor dit landschap zijn de vele schipsloten vanaf de boerderijen in de richting van de A. Een ervan is doorgetrokken tot aan de Hondsrug en verbond de Harender binnenhaven met het Noordwillemskanaal. Hieraan stond ook een watermolen, de voorganger van het elektrische gemaalje aan de Meerweg. Het muldershuisje staat er nog.

De Emmalaan overstekend volgen we de genommerde Maar. Rechts weilanden, opstrekend naar de Rijksweg. Links een ruigtebosstrook als geluidsbarriere voor de buurt Maarwold. Deze buurt vormt een woonpolder, dat regelmatig bemalen wordt. Het relatief warme grondwater wordt even voor het tweede voetbruggetje uitgeslagen in het maar. Bij vriezend weer blijft hier het water open.

Aan het eind van het weggetje kijken we in een grote veenplas van de Voorste Wolddelen. Een paar legakkers, waar turf

werd gedroogd en gesneden, zijn nog over. Het heet daar het Swaandeele.

Direkt om de hoek begint een (gedempte) schipsloot. Daar ontwikkelt zich ieder voorjaar een groot plakkaat groot hoeblad. Eerst verschijnen de lila bloeikolven later de zeer grote bladeren. Aan het einde van het weggetje zitten de sloten vol waterlelies en gele plompen. Langs het fietspad een ruim overzicht over de Wolddelen.

Op de achtergrond de hoge bomen langs de Westerse Drift, meer naar voren de elzenhagen langs de veengaten. Haren heeft een moderne skyline met de hoge bejaardenflats van het Erasmusheem en het Maarwold aan de kanten, en de toren met de molen in de centrale inwelling. Halverwege zien we weer een schipsloot, de kanten krom afgebaggerd, door het vee ingetrapt en vol zwanebloemen. De sloot ligt op de scheiding van de Voorste en Achterste Wolddelen.

Bij het Sassenhein lopen we tussen de verveende plassen van de Wolddelen en het Van Hasselveen door. Hein Aalderink kocht in 1912 de veenplas van 12 ha en maakte er

een visvijver van. Vooral in de winter karakteristieke contrasten tussen de donkere, fijn vertakte (berijpte) bomen en het grote eenkleurige water (ijs) vlak.

Het dijkje voert naar het paviljoen Sassenhein. We komen dan het Bagelbroek door. In deze naam ligt de verveningsmethode vastgelegd van baggeren van de veenspecie in een schuit en elders spreiden, drogen en snijden tot de vierkante blokjes baggerturf.

Links op het hoge zand liggen de Luisbergen, waarschijnlijk de plaats van de Lutsborg. We volgen dan het fietspad naar Harendermolen. Dit fietspad voert over een rij rivierduinen. In de laagte op korte afstand is de scherpe grens te zien met het veen. De boerderijen zijn nog juist op het zandduin gebouwd. Het open veld naar de Rijksweg heet het Voorveld.

Het weggetje passeert een bomenpoort en loop dan langs een paardenwei op een rivierduin, de Hogenkamp. In de laagte strekken zich de Wieden uit, een zandzuigplas.

Bij de boerderij het Hemrik voert een populierenlaan langs het Baankenveen naar

het eigenlijke Hemrik. Het is laaggelegen veenland met hoge waterstanden in de sloten. Hier groeien pijlkruid, egelskoppen, wateraardbei, waterweegbree, waterranonkel en violier. Links zien we hoge boompertjes met verderop gemaaide rietvelden ertussen. De bomen staan op de zandkoppen de Hingstbult en de Kolkbult. Links en rechts het drasse land met riet in de Kolk en vertrapte weilanden.

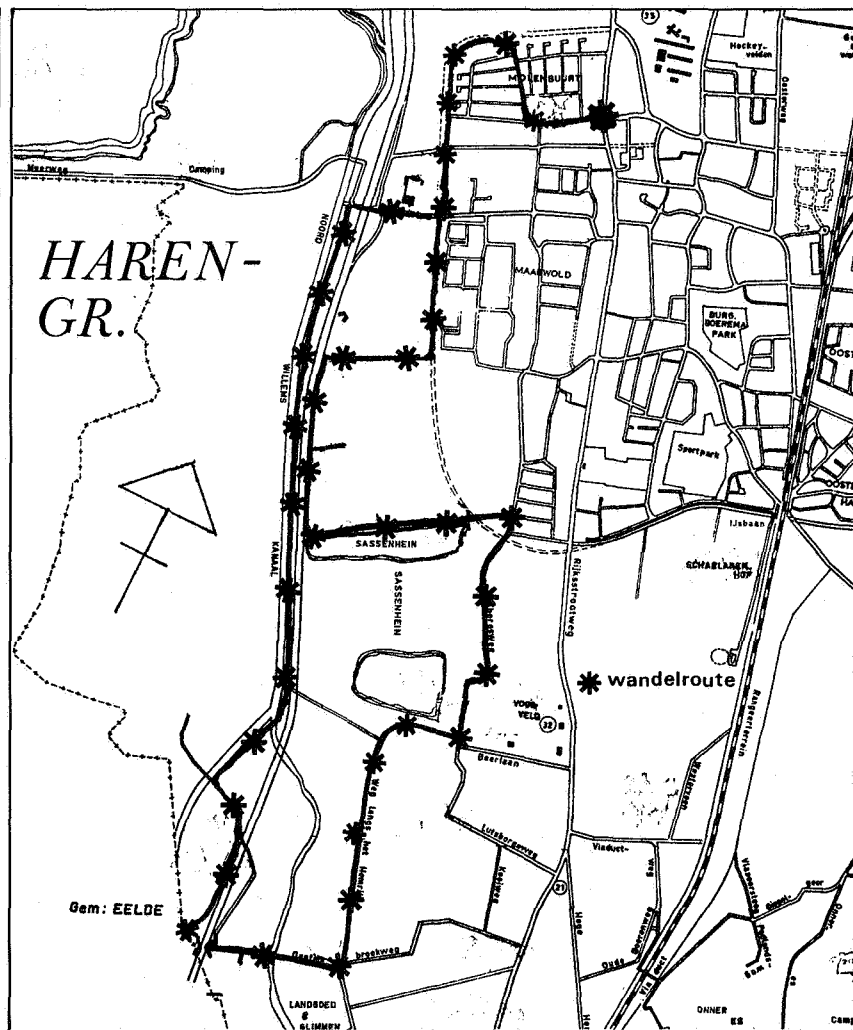
We wandelen daarna weer over een wat hoger gelegen rivierduin dat eerst de Haar heet en daarna de Meent. Dit is een groot complex kultuurland met onwezenlijk diepe droge sloten. Oorspronkelijk gemeenschappelijk bezit van de Glimmer boeren. Het centrale punt hiervan in de hoek heet de Markt.

In de richting van de Rijksweg ligt het Kooiveld, dat naar de voormalige Kooi in het hoge bos leidt. Langs het bosweijtje, het Maintstuk met op de achtergrond de roekenkolonie in de Quintusborg, voert de weg naar de brug over de Drentse A.

We kijken links de Overdaips Ma in, een uitgestrekt rietland; rechts flankeren lage zomerdijkjes de A. Over de brug slaat linksaf de oude weg naar de Vosbergen. In het vroege voorjaar biedt dit weggetje een goed overzicht op de overstroomde riet- en weilanden in de made.

Via de ijzerrijke Ruskenbulten gaan we door de tunnel onder de Rijksweg door en slaan meteen rechtsaf richting witte molen. We volgen een heel oud weggetje, op het eind bepant met esdoorns naar het Noordwillemskanaal. Het weggetje zet zich aan de overzijde voort en ontsloot de Eelder Oosterpolder.

Het lage verruigde terreintje rechts is de voormalige tuin van de watermulder. De gerestaureerde molen kan in geval van nood nog het water uitslaan via de intacte sluiscolk. Het elektrisch gemaakte vijzelt letterlijk het water

uit de polder op.

We passeren over een houten bruggetje de Drentse A weer. In de verte markeert een lange rijk populieren de oude A-loop. We hebben hier een wijd uitzicht over het Oosterland van Eelde, naar het stedelijk silhouet van Groningen op de achtergrond.

Tussen het fietspad langs het kanaal, en de Rijksweg ligt een brede strook ruigte. Ze herbergt een grote variatie aan kruiden en

struiken en is vrij toegankelijk. Het levende water tegen de hoge bosachtergronden van Vosbergen, Paterswolde en Friese Veen zullen u begeleiden terug naar de loswal van Haren. Onder het viadukt door langs het motel, voor het flat Maarwold langs en de Vondellaan omhoog bereikt u weer de Horst in Haren. ■■

Ir. B. van Heuveln is verbonden aan de afdeling Bodemkunde van het Biologisch Centrum van de RU Groningen.